

Dr. Josef Kotek:

Zákon o závodních výborech podle rozhodnutí nejvyššího správního soudu.

(Zřízení závodního výboru, zánik činnosti celého závodního výboru a jednotlivých členů.)

Po skončení světové války volalo dělnictvo a veškeré zaměstnanectvo všech zemí po socialisaci výroby. Aspoň částečným splněním těchto tužeb bylo v mnoha zemích zlepšení pracovního poměru, zaměstnancům dána možnost spolupůsobiti vlivným způsobem v otázkách mzdy a pracovních podmínek. Dosavadní svémocné postavení zaměstnavatelovo v závodě bylo citelně omezeno. Od systému dělnických (zaměstnaneckých) důvěrníků, kterýžto systém neměl u nás a i jinde opory v zákoně, přešlo se ke zřízení závodních rad (výborů), k jisté demokratizaci závodů. Očekávalo se, že zaměstnavatelé, kteří jen pod železnou nutností okolností učinili ústupky a nechali si zasáhnouti do svého dosavadního svémocného postavení v závodě, budou se všemožně snažiti účinnost a dosah zákona o závodních výborech co nejvíce súzovati a oprávnění závodních výborů co nejvíce omezovati. Komentáře zákona o závodních výborech podané se stanoviska zaměstnavatelského jsou toho dokladem. Zákon vešel v platnost 1. lednem 1922, §§ 5 a 6 dokonce až 1. července 1922 a za tuto krátkou dobu 2½ roku vynesl nejvyšší správní soud již přes 80 rozhodnutí o věcech závodních výborů. Judikatura o jediném zákoně vskutku obsáhla, uváží-li se, že závodní výbory jsou zřízeny vlivem neutěšených hospodářských poměrů pouze v malé části závodů, v nichž by mohly podle zákona býti zřízeny. Četná judikatura odůvodněna též nejasností a nepřesností zákona, čehož důvodem je jednak kompromis stanoviska zaměstnavatelů a zaměstnanců a pak změny učiněné ve vládní osnově zákonodárnými sbory.

Tato stať nemá býti — až na výjimky — samostatným komentářem, nýbrž výkladem zákona se strany nejvyššího správního soudu.

Povinnost zříditi závodní výbor není uložena osobně ani zaměstnavateli, ani zaměstnancům. Slovy § 1, odst. 1. zák. »závodní výbor se zřizuje« je dána sice obligatorní povinnost ke zřízení závodního výboru, ale pouze neosobně. Zaměstnavatel musí pouze svoliti ke zřízení závodního výboru, jsou-li tu ostatní předpoklady zákona. Protože nelze očekávati, že iniciativa ke zřizování závodních výborů bude vycházeti ze strany zaměstnavatelů, je na zaměstnancích, aby se sami domáhali vlivu v závodě, jaký jim zákon o závodních výborech poskytuje. Zákon činí sice rozdíl mezi závo-

dem, t. j. hospodářským objektem a mezi podnikem, čímž rozumí spojení několika hospodářských jednotek ve vlastnictví jednoho a téhož hospodářského subjektu, přece však nestanoví úplně jasně, ve kterých závodech má závodní výbor býti zřízen.

Mezi předpoklady pro povinné zřízení závodního výboru patří: 1. samostatnost závodu, 2. výdělečnost závodu, 3. požadavek, aby v závodě bylo trvale (celoročně) zaměstnáno aspoň 30 zaměstnanců a konečně 4. trvání závodu aspoň ½ roku od zahájení výroby.

Nejasnost zákona, hlavně však snaha podnikatelů uznati pro několik závodů téhož podnikatele pouze jeden závodní výbor byla příčinou, že teprve judikaturou nejvyššího správního soudu byla stanovena definice samostatného závodu jasněji a přesněji, než jak to činí zákon v 2. odstavci § 1. Pro pojem samostatného závodu klade zákon dva požadavky:

1. aby tu šlo o hospodářskou jednotku, to jest, aby dotčené výdělečně činné zařízení jako hospodářsko-technický celek představovalo celistvou, v sebe uzavřenou organizaci, směřující k určitému hospodářskému účelu a

2. aby v případě, že týž podnikatel má několik takových jednotek, aby každá z nich lišila se správou nebo účtováním od jiných hospodářských jednotek téhož podnikatele.

Samostatným závodem je tudíž každý hospodářský objekt (továrna, dvůr atd.), který buď správou nebo účtováním liší se od jiných hospodářsko-technických celků téhož podnikatele. Existence samostatného závodu není dána již tím, že jde o určitý hospodářsko-technický celek, nýbrž je nutno, aby přistoupila k tomu ještě jedna z podmínek dalších, totiž aby hospodářsko-technický celek lišil se buď správou anebo účtováním od jiných hospodářských objektů téhož podnikatele. Nevyžaduje se naprostá samostatnost tohoto hospodářského objektu ve všech směrech. Ústřední správa společná několika závodům, pokud ovšem tato ústřední správa není takového rázu, že nelze již vůbec mluvit o zvláštní správě jednotlivých závodů vedle správy ústřední, jakož i okolnost, že vedle zvláštního účtování jednotlivých závodů existuje ještě společné konto pro všechny závody, nevádí pojmu samostatného závodu ve smyslu 2. odst. § 1 zák. Nastane-li fúze dvou společností, z nichž každá byla vlastníkem samostatného závodu ve smyslu § 1 zák. nebo stane-li se podnikatel koupí nebo jiným způsobem vlastníkem závodu, který dosud patřil jinému podnikateli, a má-li i po fúzi po případě po nabytí nového závodu každý závod své vlastní vedení, zůstává nadále závodem samostatným i když účtování je společné, i když ústřední správa nebo hlavní podnik obstarává důležitější dispoice, zejména prodej a nákup a i když sloučena byla výroba, aby se dosáhlo technické sjednocenosti a když je možno dirigovati úřednictvo a dělnictvo z jednoho závodu do druhého (mález 1504/24). Rovněž jsou-li jednotlivé závody obecní, třeba téhož druhu, umístěny v různých budovách (na př. lázeňské domy) a má-li každý z nich oddělenou správu, to jest, jestliže na př. správci jednotlivých závodů přijímají a propouštějí dělníky, činí objednávky a obstarávají práce se správou závodu spojené, a mají-li jednotlivé závody zvláštní pokladní personál a své zvláštní konto, jsou tyto jednotlivé obecní závody samostatnými závody podle § 1 zákona, i když obecní (městské) zastupitelstvo povoluje úhradu pro všechny tyto

závody a obecní (městské) radě přísluší konečné rozhodnutí o opatřeních, týkajících se všech závodů a i když vedle vlastních kont jednotlivých závodů existuje konto společné.

Jednotlivá oddělení závodu (na př. jednotlivá oddělení továrny) nemohou býti pokládána za samostatné závody i když jsou místně od sebe oddělena, je-li na př. každé v jiné budově, ovšem není-li tu samostatné účtování nebo samostatná správa ve smyslu shora uvedených vývodů, neboť jinak schází jednotlivým oddílům hospodářsko-technického celku právě ona svébytnost a účelnost po stránce technicko-organizační, která je znakem hospodářské jednotky ve smyslu zákona (n. 12.829/24). K pojmu samostatnosti závodu se nevyžaduje, aby závod byl samostatný též na venek, to jest, aby byl provozován pod zvláštní firmou a aby vystupoval na venek též jako samostatný právní subjekt. Poloha závodu je nerozhodná. I v témže domě mohou býti 2 nebo několik samostatných závodů téhož podnikatele. Na závadu též není, že hospodářská jednotka leží v obvodu dvou neb několika rozhodčích komisí (na př. dvůr nebo několik dvorů správně i účetně spojených). Ovšem, že otázku, zda tu jde vskutku o jednotný samostatný závod ve smyslu zákona o závodních výborech, může rozhodovati pouze jedna z rozhodčích komisí, v jejichž obvodu závod leží, a nezáleží na tom, která to bude.

Velice důležité je rozhodnutí nejvyššího správního soudu, že o samostatnosti závodu lze mluvit i když jednotky správou i účtováním sice spojené nejsou nijak v právním hospodářsko-technickém vztahu, jako tomu zpravidla bude při výrobcích různorodých, na př. pila a mlýn (n. 12.829/24). Závod je organizovanou hospodářskou jednotkou sám pro sebe a proto změnou nebo zánikem subjektu hospodářského v závodě nezaniká ještě nutně závod sám jako samostatný. Přejde-li závod jakýmkoli způsobem na jiného podnikatele, nezrušuje se tím samo sebou závodní výbor, nýbrž může pokračovati ve své činnosti i za nového majitele závodu (n. 6866/24).

Dle výslovného a jasného znění zákona, že je zřídití závodní výbor v každém závodě kvalifikovaném dle § 1 zák. o závodních výborech, podléhájí zákonu o závodních výborech též závody právních osob práva veřejného (závody státní, zemské, župní, okresní, obecní a pod.). Ustanovení 2. odst. § 2 zák., že vláda se zmocňuje rozšířiti nařízením působnost zákona o závodních výborech i na jiné podniky právních osob veřejného práva, nelze vykládati tak, že zásadně podniky právních osob veřejného práva zákonu o závodních výborech nepodléhájí, nýbrž že působnost tohoto zákona musí býti na ně rozšířena vládním nařízením, ježto dle rozhodnutí nejvyššího správního soudu (n. 9471/24) citované ustanovení dává vládě zmocnění rozšířiti působnost zákona o závodních výborech i na jiné podniky právních osob veřejného práva, které nemají povinné znaky samostatného závodu ve smyslu § 1 zákona.

Dalšími dvěma předpoklady, k nimž povinnost zřízení závodního výboru se pojí, jest jednak výdělečnost závodu, jednak podmínka, aby v závodě bylo trvale (celoročně) zaměstnáno aspoň 30 zaměstnanců. Třebaže v praxi vyskytnou se jistě spory o to, jde-li o závod výdělečně činný či nikoliv, neměl přes to nejvyšší správní soud za svého již bohatého rozhodování o věcech závodních výborů příležitost řešiti spor o výdělečnost podniku. Požadavek zaměst-

nání trvalého, celoročního, je kladen proti zaměstnání příležitostnému, sezonnímu. Počet 30 zaměstnanců trvalých musí být v závodě v den vypsání i konání volby, není však nutno, aby po celou dobu před vypsáním a konáním volby bylo v závodě stále 30 trvalých (celoročních) zaměstnanců. Slově »trvale v závodě zaměstnání« nutno dle názoru nejvyššího správního soudu rozumět tak, že trvalými zaměstnanci podle zákona o závodních výborech nejsou osoby, které fakticky pracovních úkonů v závodě se neúčastní nebo se jich neúčastní způsobem, který v tom kterém odvětví pracovním jeví se jako normální (n. 16.281/23). Nestačí tedy existence pracovního poměru pracovního nebo služebního, nýbrž žádá se skutečné konání smluvené práce. Pouhá, třeba placená a trvalá pohotovost ku práci v závodě nerovná se trvalému zaměstnání podle § 1, odst. 1. zákona. Jsou-li tedy na př. ženy deputátníků a dělnice za byt, stravu a otop hospodářské správě dvoru po celý rok k dispozici, to jest, zabezpečí-li si správa dvoru povolati podle potřeby na delší nebo kratší dobu je do práce, může se rozhodnouti teprve po tom, jestliže na základě této pohotovosti vyvine se skutečné zaměstnání v závodě, zda tu jde o zaměstnance zaměstnaného pouze v určitých časových obdobích, kterého dle § 1, odst. 3. zák. nelze včítati do počtu zaměstnanců potřebného podle odst. 1. § 1 zákona pro zřízení závodního výboru, či zda dotyčný zaměstnanec je zaměstnancem trvalým (celoročním) ve smyslu zákona. Protože trvalým (celoročním) zaměstnancem je dle názoru nejvyššího správního soudu pouze ten, kdo v závodě práce skutečně se zúčastní a nikoliv též ten, kdo je správě závodu k dispozici v čas potřeby, nelze do potřebného počtu trvalých (celoročních) zaměstnanců počítati též zaměstnance jsoucí na nucené dovolené v důsledku odbytové krise dotyčného závodu. Věc je samozřejmá tam, kde zaměstnavatel zaměstnancům, které vysadí z práce (dal nucenou dovolenou) buď na určitou nebo na neurčitou dobu, neposkytuje vůbec žádné mzdy, protože pak tu nelze mluvíti vůbec o poměru pracovním, neboť nárok na mzdu je nezbytnou pojmovou náležitostí poměru pracovního a protože zaměstnavatel takovým vysazením zaměstnance z práce dal najevo, že pracovní poměr zaměstnancův má být rozváznán (n. 11.500/24). To však platí i v případech, kde zaměstnavatel vyplácí zaměstnanci, který je na nucené dovolené, částečnou mzdu ve smyslu § 17 zákona z 12. srpna 1921, č. 322 Sb. z. a n. o podpoře nezaměstnaných. Protože shora uvedeného výkladu nejvyššího správního soudu mohou zaměstnavatelé využití a mařiti zřízení závodního výboru, bude třeba při novelisaci zákona na tuto okolnost vzíti patřičný zřetel. Jsou-li zaměstnanci, kteří byli z práce vysazeni (dáni na nucenou dovolenou) a jejichž zaměstnání je dle povahy zaměstnáním trvalým a nikoliv pouze sezonním, zpět povoláni do práce, nutno je započítati do počtu trvalých (celoročních) zaměstnanců potřebného ke zřízení závodního výboru, protože pak jsou dle povahy své práce v závodě zaměstnanci trvalými a nikoliv sezonními, třeba i byli posláni na nucenou dovolenou vícekrát do roka.

Zákon o závodních výborech sám nikde nepodává definice zaměstnance, nečiní však také rozdílu, zda je někdo v závodě zaměstnán buď za plat (mzdu) nebo bez úplaty, aniž vylučuje někde ze své působnosti některé kategorie námezdních nebo nenámezdních

ních pracovníků v závodech ve smyslu § 1 zákona vyjma odst. 3. § 1 zák., kde se praví, že zaměstnanci najatí na práce sezonní nevčítají se do počtu zaměstnanců, potřebného ke zřízení závodního výboru a § 15, který vylučuje z volebního práva domácí dělníky, kteří nepracují trvale pro jeden závod za mzdu nebo za plat a § 13, který nepřiznává aktivní volební právo zaměstnancům, kteří nepracují v závodě. Výklad pojmu zaměstnanec, pokud se týče dělníka, dlužno tudíž hledati dle názoru nejvyššího správního soudu (n. 2189/23) především v intenci zákona a jeho předpisech. Z ustanovení § 3 zák., dle něhož závodní výbory jsou povolány, aby hájily a povzbuzovaly hospodářské, sociální a kulturní zájmy zaměstnanců v závodě, tedy dozírali mimo jiné i na zachovávání předpisů o pojištění, ochraně zaměstnanců, o délce pracovní doby, předpisů to, které jsou dány v zájmu všech zaměstnanců v závodě vůbec, dovozuje nejvyšší správní soud, že jsou zaměstnanci ve smyslu § 1 zákona o závodních výborech všechny osoby, které skutečně zúčastní se ať za plat či bezplatně práce v závodě a to i podřízených prací a služeb pomocných při výrobě. Jsou jimi i učňové, praktikanti, volentéři, všechny osoby od ředitele závodu až po poslední pracovní sílu zaměstnanou při pracích podřízených, nádenických a to bez ohledu na příbuzenský poměr k zaměstnavateli. Posledním předpokladem pro nutné zřízení závodního výboru je požadavek, aby závod »trval aspoň ½ roku od zahájení výroby«. To znamená, že závod musí býti v chodu nejméně ½ roku. Nevhodně volená stylisace »od zahájení výroby« byla příčinou, že nálezy nejvyššího správního soudu č. 5252 a 20.785/23 bylo stanoveno, že zákon o závodních výborech nevztahuje se na banky a pojišťovny, protože výraz »výroba« v zákoně o závodních výborech použitý znamená ve svém obecném jazykovém smyslu činnost, záležející ve vynaložení práce a hmotných prostředků za účelem vytvoření nových statků a ježto ani logickým postupem nelze vyvoditi z některého ustanovení zákona, že zákon má se vztahovati i na závody nevýrobní. Jsou tudíž vyňaty z působnosti zákona veškeré činnosti, jimiž nové statky nevznikají, zejména pak činnost obchodní. Ustanovení 2. odstavce § 1 prováděcího nařízení k zákonu o závodních výborech, pokud mluví o zahájení »provozu« v závodě, prohlášeno bylo nezákonným, ježto úmysl zákonodárcův pojmuti všechny výdělečné závody pod ustanovení zákona, zřejmý jasně z průběhu parlamentárního jednání o osnově zákona, kterýžto úmysl však nelze dle rozhodnutí nejvyššího správního soudu ze zákona vyvoditi ani logickým, ani právnickým výkladem; nelze jasně vysloviti v prováděcím nařízení, protože vůle zákonodávce může býti projevna jedině zákonem samým.

Čtyři povinné znaky svrchu uvedené jsou předpokladem pouze zřízení závodního výboru. Otázkou je, musí-li tu býti všechny tyto momenty i pro další trvání závodního výboru. Nejvyšší správní soud tuto otázku výslovně dosud neřešil. Proti názoru, že ztrátou samostatnosti závodu nebo odpadnutím některého předpokladu pro zřízení závodního výboru končí činnost závodního výboru, mluví jasně znění zákona. Zákon stanoví v § 21 ztrátu členství jednotlivého člena závodního výboru odpadnutím kterékoliv z podmínek nutných pro jeho volitelnost, pokud však jde o zrušení závodního výboru celého odpadnutím některého z předpokladů pro jeho zří-

zení, tu je směrodatným ustanovení § 25 zák., který praví, že závodní výbor se zrušuje, klesne-li počet zaměstnanců v závodě po 3 měsíce pod 30 nebo zastaví-li závod činnost (t. j. výrobu a nikoliv veškeru činnost) na dobu delší jednoho měsíce. Pokles počtu zaměstnanců pod zákonný požadavek ke zřízení závodu nebo zastavení výroby nejsou všeobecně, zásadně důvody zrušení závodního výboru, nýbrž musí býti zvláště kvalifikovány, to jest pokles počtu zaměstnanců musí trvati nejméně 3 měsíce nebo zastavení výroby musí býti na dobu delší než 1 měsíc. Výklad tento potvrzuje i rozhodnutí nejvyššího správního soudu č. 15.805/23, dle něhož i výroba, tudíž jeden z předpokladů zřízení závodního výboru není zásadně podmínkou dalšího jeho trvání, nýbrž pouze do té míry, že zastavením výroby na dobu delší jednoho měsíce přestává automaticky i existence závodního výboru. Ztráta samostatnosti závodu mezi důvody zrušení závodního výboru není uvedena, existuje proto závodní výbor v závodě, který po volbě závodního výboru ztratil povahu závodu samostatného ve smyslu výše uvedených vývodů, až do ukončení funkčního období zvoleného závod. výboru nebo do jiného ukončení činnosti všech členů a náhradníků závod. výboru. Dokladem je tu obdobný případ řešený nálezem nejvyššího správního soudu č. 6866/24, kde nejvyšší správní soud polemizuje s názorem, že změna zaměstnavatele má za následek ztrátu samostatnosti závodu a praví: »Zákon také v § 25 mezi případy, kdy závodní výbor automaticky se zrušuje, změnu v osobě majitele závodu neuvádí, čímž je dotvrzeno, že se změnou touto zrušení závodního výboru nespojuje«.

Dosud bylo jednáno o zřízení závodního výboru v závodech, kde dosud závodního výboru nebylo. V závodech, kde závodní výbor již existoval, může býti přikročeno k nové volbě závodního výboru po uplynutí funkčního období závodního výboru nebo po rozpuštění dosavadního závodního výboru nebo klesne-li počet členů i s náhradníky pod polovici anebo byl-li dosavadní výbor zrušen. Také při nové volbě závodního výboru musí tu býti všechny náležitosti § 1 zákona. V době nové volby musí závod býti samostatný, výdělečně činný a zaměstnávat 30 trvalých (celoročních) zaměstnanců. Požadavek půlročního trvání závodu od zahájení výroby je dán sám sebou, ježto tu jde o závod, v němž již závodní výbor byl zřízen. O tomto bodu bude promluveno blíže při nové volbě závodního výboru v případě zrušení závodního výboru následkem poklesu zaměstnanců nebo zastavením výroby na dobu delší jednoho měsíce. Funkční období závodního výboru trvá jeden rok. Počítá se od pravoplatnosti volby (v případě nepodání námitek proti volbě 8 dnů po vyhlášení výsledku voleb, v případě opačném po stvrzení voleb nálezem rozhodčí komise) a trvá až do pravoplatného zvolení nového závodního výboru. Může tedy funkční období závodního výboru trvati v případě průtahu nových voleb i déle než jeden rok. Rozpuštění závodního výboru je buď fakultativní nebo nucené. Rozhodčí komise může rozpustiti závodní výbor, porušil-li hrubě své povinnosti a bylo-li si naň písemně stěžováno. Zákon nestanoví, kdo má právo si na závodní výbor stěžovati. Protože porušení povinností může nastati jak vůči zaměstnancům (na př. závodní výbor nehájí zájmy zaměstnanců), tak i vůči zaměstnavateli (na

př. závodní výbor zasahuje samostatnými nařízeními do správy a provozu závodu), nutno mít za to, že písemnou stížnost za rozpuštění závodního výboru mohou podat jak zaměstnanci a to i jednotlivci, tak zaměstnavatel. Z ustanovení §§ 20 a 21 dá se soudit, že osoby fyzické i právnické stojící mimo závod, nejsou k podobné stížnosti oprávněny, odborové organizace mohou žádati za rozpuštění závodního výboru jedině jako zmocněnci zaměstnanců závodu (n. 21.121/23), musí se ovšem vykázáti tímto zmocněním. Zákon nestanoví lhůtu, do kdy rozhodčí komise má se o této písemné stížnosti směřující k rozpuštění závodního výboru vysloviti. Vyslovili-li se rozhodčí komise pro rozpuštění závodního výboru, může býti podána proti tomuto nálezu rozhodčí komise stížnost k nejvyššímu správnímu soudu. V zákoně není dále blíže stanoveno, co rozumí se »hrubým« porušením povinností. Porušení povinností může nastati jen jednou, ježto v zákoně stojí »p o r u š i l - l i« a nikoliv »p o r u š u j e - l i«. N u c e n é r o z p u š t ě n í závodního výboru nastane nálezem rozhodčí komise, je-li závodní výbor činným (pravoplatně zvoleným) již alespoň 3 měsíce a žádají-li o to $\frac{2}{3}$ zaměstnanců oprávněných k volbě. Rozpuštění nastane 14 dní od podání návrhu a do 14 dnů od rozpuštění provedou se volby na zbytek volebního období. Avšak i nálezem rozhodčí komise rozpuštěný závodní výbor zůstává v činnosti až do pravoplatné volby výboru nového. Je možné, že zatím uplyne funkční období rozpuštěného závodního výboru. Má pak býti přikročeno k nové volbě závodního výboru na celé jednoroční období nebo má funkci tuto podržeti závodní výbor zvolený na zbytek období po závodním výboru rozpuštěném? Zaměstnanectvo nemůže samovolně zbaviti závodní výbor jeho funkcí (analogicky dle n. 2375/24). Není však také možno, aby závodní výbor jako celek nebo jednotliví jeho členové na svoji funkci během funkčního období resignovali. Zákon sice nic výslovně o tom nestanoví, názor ten se však dá vyvoditi z jednotlivých ustanovení zákona. Ani v ustanovení o zániku činnosti celého závodního výboru ať již jakýmkoliv způsobem (§§ 20 a 25 zákona) ani v ustanovení o ukončení činnosti jednotlivého člena závodního výboru (§§ 20, 21) resignace na členství závodního výboru jako důvod zániku členství není zahrnuta. Dalším dokladem pro svrchu uvedený názor je povinnost přijmouti volbu (§ 16 zák.). Kdo svolil ke kandidatuře do závodního výboru, musí volbu přijmouti, leda že jsou tu důvody pro odmítnutí volby (stáří 60 let nebo kdo byl členem závodního výboru v předešlém období — § 16). Kdo však byl již pravoplatně zvolen, musí volbu přijmouti a nemůže se o své vůli členství během funkčního období vzdát.

Nový závodní výbor nutno zříditi také v tom případě, klesl-li počet členů závodního výboru pod polovici. Také v tomto případě dosavadní členové závodního výboru zůstávají v činnosti až do pravoplatné nové volby. Jestliže odpadne během funkčního období zástupce menšiny i jeho náhradník, k nové volbě závodního výboru nemusí se přikročiti samo sebou již touto okolností, neboť § 7, odst. 2. zákona praví, že aspoň jeden člen menšiny musí býti »z v o l e n« a nikoliv, že menšina musí býti aspoň jedním členem »zastoupena«. Automaticky se zrušuje závodní výbor předně, klesne-li počet zaměstnanců v závodě po 3 měsíce pod 30. Jakmile však počet zaměstnanců trvalých dosáhne opět 30, zřídí se závodní výbor

ihned a není nutno čekatí půl roku, protože požadavek doby půl roku je kladen dle § 1, odst. 1. pouze pro trvání výroby závodu, nikoliv však též pro počet 30 trvalých (celoročních) zaměstnanců. O tom, má-li se závodní výbor znovu zřídití ihned po opětovném dosažení zákonného počtu 30 zaměstnanců, rozhoduje pouze povaha zaměstnání oněch zaměstnanců, kteří počet tento opět dovršili. Jsou-li to zaměstnanci trvalí (celoroční), závodní výbor se zřídí ihned, nejsou-li to zaměstnanci trvalí, nýbrž pouze přechodní (sezonní), nezřídí se znovu závodní výbor po dosažení počtu 30 zaměstnanců takovýmto způsobem. Druhý důvod automatického zrušení závodního výboru jest zastavení výrobní činnosti závodu na dobu delší jednoho měsíce. Nezáleží na tom, z jakého důvodu výroba v závodě na tuto dobu byla zastavena, může to býti i následkem stávkky nebo výluky a není myslitelné spojovatí tato ustanovení zákona pouze s případy, kdy na př. závod je nucen zastavití výrobu pro nedostatek odbytu, surovin, uhlí, nebo následkem živelní pohromy. Je nesporno, že také stávka může přivodití úplné zastavení výroby. Jest to však zastavení výroby na dobu neurčitou, proto nelze tvrdit, že již vypuknutím stávkky zrušuje se automaticky závodní výbor, neboť ten se sice zrušuje dle názoru nejvyššího správního soudu ihned zastavením výroby, ale jen tehdy, je-li již předem známo, že výroba bude zastavena na dobu delší jednoho měsíce. Trvá-li úplná stávka v závodě déle jednoho měsíce, je závodní výbor zrušen a to již od 1. dne stávkky. Po ukončení úplné stávkky, trvající déle 1 měsíce, bylo by třeba přikročiti k nové volbě, avšak ihned po zahájení výroby a nebylo by třeba čekatí 6 měsíců, po případě 12 měsíců za účelem získání aktivního i pasivního práva volebního, ježto dočasným zastavením výroby nenastává přerušení lhůty v § 13 lit. b) a § 14 lit. a), nýbrž doba tam určená se pouze staví (n. 21.122/23). O ztrátě členství závodního výboru při stávce neúplné, která nemá za následek zastavení výroby, viz níže.

Závodní výbor se zruší okamžikem zastavení výroby a nikoliv teprve tehdy, když výroba jeden měsíc již byla zastavena (n. 20.783/23). Tohoto výkladu zákona mohli by využítí zaměstnavatelé k sabotování zákona. Aby se zbavil zaměstnavatel nepohodlného závodního výboru, mohl by prohlásiti, že zastavuje výrobu na dobu delší jednoho měsíce a po propuštění bývalých členů závodního výboru uvede závod opět do chodu. Než nejvyšší správní soud poznamenává, že prohlášení zaměstnavatele o zastavení výrobní činnosti v závodě na dobu delší 1 měsíce není rozhodující, nýbrž rozhodčí komise má právo posoudití skutkovou otázku, zda tu jde skutečně o zastavení chodu závodu na dobu delší 1 měsíce, má právo vzítí v úvahu veškery okolnosti případu, které mohou někdy býti dostatečným podkladem pro skutkový závěr, že zastavení činnosti závodu stalo se na dobu kratší jednoho měsíce.

Dle tohoto výkladu nejvyššího správního soudu je otázkou, jak to bude s činností závodního výboru, prohlásí-li zaměstnavatel nebo nějaký činitel třetí, na př. dozorčí úřad, že závod se zastavuje na dobu delší 1 měsíce a rozhodčí komise má dostatečný podklad usuzovatí, že provoz bude tak dlouho zastaven, avšak závod přec bude uveden v chod dříve než tato měsíční lhůta uplyne. Oživne opět

činnost zrušeného závodního výboru nebo bude třeba nové volby? Shora uvedený názor nejvyššího správního soudu vede k tvrzení, že je správný závěr druhý, ježto není možno, aby bez výslovného zákonného podkladu oživila zaniklá funkce veřejného orgánu. Stejně tomu bude i v případě, že zaměstnavatel pouze předstíral zastavení výroby na dobu delší 1 měsíce. Tu bude možno však nastupovati trestně na zaměstnavatele dle § 29 zák. Tento výklad nejvyššího správního soudu vede dále k otázce, co bude s existencí závodního výboru, je-li závod zastaven na dobu neurčitou, což se stane asi nejčastěji. Existuje závodní výbor dál a po uplynutí 1 měsíce zastavení výroby jsou jeho jednání učiněná v této jednoměsíční době nezákonná? — Zastavena nemusí býti veškerá činnost v závodě, nýbrž je tu předpokladem, že v závodě se přestalo vyráběti zboží, pro něž závod je určen a nevádí pojmu »zastavení činnosti (výroby) v závodě«, že zaměstnány jsou v závodě určité osoby hlídkou, úklidem, čištěním strojů, udržováním obchodních styků závodu s odběrateli atd. (n. 15.805/23).

Po opětném zahájení výroby, která byla zastavena z jakéhokoliv důvodu, musí býti přikročeno k nové volbě závodního výboru ihned, aniž by bylo vyčkáno, až dělníci, kteří již před tím v závodě po dobu potřebnou k dosažení aktivního neb pasivního práva volebního zaměstnání byli, budou opět po svém znovupřijeti do práce v závodě pracovati po 3 měsíce za účelem dosažení aktivního volebního práva a po 12, po případě 6 měsíců za účelem získání pasivního práva volebního. Jak shora naznačeno pouhým dočasným zastavením výroby nenastává přerušeni lhůty dle § 13 lit. b) a dle § 14 lit. a), nýbrž doba tam určená se pouze staví. Po opětném zahájení výroby nutno zvoliti závodní výbor ihned i tehdy, když závod v mezidobí od zastavení výroby do opětného jejího zahájení přešel do vlastnictví jiného subjektu. Starý závod jako samostatná hospodářská jednotka ve smyslu § 1 zákona změnou vlastnického subjektu nezanikl, nelze proto mluvíti o závodě novém a netřeba v příčině opětného zřízení závodního výboru čekati půl roku od obnovení výroby, po případě od změny vlastníka závodu. Má-li se jednati o opětné zvolení závodního výboru v závodě, v němž výroba byla zastavena na dobu delší 1 měsíce, je tu rozhodnou jedině ta okolnost, zda po zahájení výroby je tu objektivně též závod, též hospodářsko-technický celek, který zde byl před zastavením výroby a je lhostejno, zda dělníci byli nově do práce přijati, či zda pracovní poměr jich přerušen nebyl (n. 6866/24). Aby se mohlo i po změně nebo zániku dosavadního subjektu na závodě hospodářského mluvíti o tom, že závod touto změnou nebo zánikem dosavadního vlastníka nepřestal jako samostatný existovati a že tedy nepovstal závod nový, je nutným předpokladem, aby se závodem nestaly se takové změny rázu objektivního, jež přetvořily podstatu závodu tak, že nedalo by se pak více mluvíti o jeho totožnosti se závodem dřívějším. Platí-li tento předpoklad pro přechod závodu s jednoho vlastníka na druhého, platí totéž jistě i pro přetvoření podstaty závodu za hospodaření téhož podniku. Takovým přetvořením podstaty závodu jistě není rozšíření závodu o nové odvětví výroby, na příklad, jestliže k továrně na hospodářské stroje je přičleněna slevárna a pod., nebo k prádelně tkalcovna, nýbrž nastává takový případ, změní-li se prádelna

v tkalcovnu. Lze tu mluvit o objektivně jiném závodě i tehdy, když všichni zaměstnanci bývalé přádelny byli do nové továrny přijati. Jestliže tato podstatná změna dřívějšího závodu nebyla provázena zastavením výroby na dobu delší jednoho měsíce, dosavadní závodní výbor zůstane v činnosti i pro nový závod, protože podstatná změna závodu není mezi důvody zrušení závodního výboru dle § 25. Končí-li však po provedení podstatné přeměny závodu činnost závodního výboru, na příklad uplynutím období, pak se ovšem přikročí ke znovuzřízení závodního výboru teprve půl roku po trvání nového závodu. Omezení činnosti v závodě nebo částečné zastavení činnosti v závodě, i když je to úplné zastavení části závodu, není totožno se zastavením výroby v závodě a nemá na existenci závodního výboru žádného vlivu, leda jestliže tímto omezením výroby nebo zastavením části závodu klesne počet trvalých zaměstnanců po 3 měsíce pod 30.

O ukončení činnosti jednotlivého člena závodního výboru pojednává § 21. Důvody tam vypočtené jsou taxativní. Ztráta členství nastává především rozvázáním pracovního nebo služebního poměru se závodem. Je otázkou, zda zákon tím míní rozvázání skutečného pracovního poměru nebo právního poměru pracovního či pracovní smlouvy. Protože nejvyšší správní soud v nálezu 16.281/23 klade důraz na skutečnou práci v závodě a míní, že nestačí existence právního poměru pracovního, lze mít za to, že je tu míněno rozvázání skutečného pracovního poměru se závodem.

Zákon neudává důvody rozvázání, znamená to tudíž, že každé úplné rozvázání pracovního poměru, ať je se strany zaměstnavatele nebo zaměstnaného, má za následek ztrátu členství závodního výboru. Sem patří i stávka, protože je to úplné zrušení skutečného pracovního poměru (— nehledě ani k tomu, že stávka bývá často nejen porušení pracovní smlouvy, nýbrž i její zrušení —), ovšem že pouze stávka, při níž není zastavena výroba v závodě, protože jinak by se mohlo mluvit o případném zrušení závodního výboru z důvodu zastavení výroby (— srovnej, co řečeno shora o úplné stávce v závodě —). Nejvyšší správní soud ve svém nálezu 11.500/24 rozhodl, že bez nároku na mzdu (plat) není poměru pracovního (služebního), protože tento nárok je nezbytnou pojmovou náležitostí poměru pracovního. Ježto pak stávkující nemá nároku na mzdu (plat), nestojí ve skutečném pracovním poměru k závodě. Stávkující člen závodního výboru svého členství pozbývá, je-li v závodě stávka částečná. Byl-li člen závodního výboru, stávkující při částečné stávce v závodě, opět přijat do práce, může být znovu zvolen, uplyne-li od jeho znovupřijetí 12 po případě 6 měsíců (§ 14). Rozvázáním pracovního poměru je i nucená dovolená a vysazení z práce, které nálezy nejvyššího správního soudu č. 11.500 a 11.428/24 staví na roveň propuštění. Také přesazení zaměstnance do jiného závodu téhož podnikatele je rozvázáním pracovního poměru se závodem. Rozvázání tohoto poměru se strany zaměstnavatele může se státi jedině se souhlasem rozhodčí komise (§ 22, odst. 2.). Rozvázáním pracovního (služebního) poměru rozumí se úplné jeho zrušení, to jest vystoupení nebo propuštění z práce a nikoliv změna tohoto poměru, ať již ve prospěch či v neprospěch zaměstnance. Je-li pracovní (služební) smlouva se zaměstnancem zrušena a současně

uzavřena smlouva nová, která pro zaměstnance znamená toliko změnu druhu a způsobu zaměstnání, po případě změnu mzdových podmínek, není to rozvázání pracovního poměru. Stane-li se tudíž na př. dělník zřízencem nebo naopak zřízenec dělníkem, není tato změna v jeho poměru k závodnímu rozvázáním pracovního poměru a nekončí proto činnost jeho jako člena závodního výboru, leda tehdy, jde-li o závod, kde dělníci a zřízenci volí odděleně. Avšak v tomto případě ztráta členství závodního výboru nastává nikoliv z důvodů rozvázání pracovního poměru, nýbrž proto, že dotyčný člen závodního výboru ztratil volební právo a následkem toho i volitelnost v dosavadní skupině zaměstnanců (n. 15.875/23). Je-li závodní výbor společný, přestoupení člena z jedné skupiny do druhé nemá na jeho členství vliv, protože volba byla společná, on volební právo aktivní i pasivní neztrácí.

Druhým důvodem ztráty členství závodního výboru je ztráta volitelnosti. Jak bylo shora naznačeno, přestoupení ze skupiny dělníků do skupiny zřízenců a naopak může přivoditi ztrátu volitelnosti, ovšem jen v závodě, kde se volí závodní výbor dělnický i zřízenecký. Jinak ztráta volebního práva může nastati jednak tím, že zaměstnanec přestane býti zaměstnán v závodě za mzdu nebo za plat, anebo přestane-li jeho zaměstnání v závodě býti zaměstnáním hlavním, nepracuje-li již člen závodního výboru v dotyčném odboru živnostenském anebo dotyčném povolání, ztratí-li právoplatným rozsudkem soudním volební právo do obcí, dále ztratí-li československé státní občanství a jeho mateřský stát nedává našim příslušníkům stejné právo, nebo bude-li dodatečně zjištěno, že nedosáhl dosud věku 26 let, anebo že dosud není v podniku zaměstnán 12, případně 6 měsíců. Člen závodního výboru, jehož činnost skončila z některého výše uvedeného důvodu, může býti při nejbližších volbách opět volen, jsou-li tu předpoklady pro jeho volitelnost.

Konečným důvodem ztráty členství závodního výboru je zbavení tohoto členství nálezem rozhodčí komise. Písemnou stížnost může podati jak podnikatel, tak polovina k volbě oprávněných zaměstnanců, nutno však tuto stížnost odůvodniti buď tím, že dotyčný člen hrubě porušil svoje povinnosti (— jak vůči zaměstnavateli, tak vůči zaměstnancům — anebo že porušil mlčelivost uloženou mu jako delegátu ve schůzích správních nebo dozorčích rad. Rozhodčí komise může, ale nemusí stížnosti vyhověti, jí náleží posouditi, jde-li tu o hrubé porušení povinností nebo mlčenlivosti. Člen nálezem rozhodčí komise členství zbavený nemůže býti po příští dvě roční období opět volen.

Dr. Jaroslav Janko:

O rodinné mzdě.

(Dokončení.)

Přídavky k platům státních zaměstnanců, vyměřované se zřetelem na jejich stav rodinný, byly zavedeny na území republiky Československé nařízením ministerstva financí v dohodě se zúčastněnými ministerstvy z 9. února 1916, č. 33 ř. z. o poskytnutí přídavků státním zaměstnancům, vzhledem k mimořádným poměrům válkou přivoděným.